

трію і магнію, хлориди кальцію, магнію, натрію впливають на рослини за допомогою збільшення осмотичного тиску ґрунтового розчину. Найбільш токсичні карбонати і бікарбонати натрію і магнію. Ріст дерев і тривалість їхнього життя тим більші, чим глибше знаходяться шкідливі солі. Негативний вплив засолення сильніше позначається в умовах недостатнього зволоження, оскільки у посушливі періоди збільшується концентрація солей у ґрунтовому розчині. Негативний вплив легкорозчинних солей починає проявлятися з визначених концентрацій, різних для різних солей і рослин. Припустимі, гнітючі та токсичні кількості шкідливих солей для солевитривалих дерев і чагарників залежно від умов зволоження встановлені Е.С. Мигуновою для засоленних ґрунтів півдня України [8]. Вони використовуються для попередньої оцінки можливості закладки зелених насаджень на ґрунтах, що містять шкідливі легкорозчинні солі. Уточнення асортименту і припустимих концентрацій солей та їхньої критичної глибини проводиться на основі ґрунтово-біологічного обстеження існуючих насаджень на прилеглих територіях.

Рівень мінералізованих ґрунтових вод і ступінь їхньої мінералізації багато у чому визначають можливість використання ґрунтів під парки. При глибокому (понад 3 м) заляганні в умовах штучного зрошення і гарного дренажу території ґрунтові води, практично, не впливають на ріст декоративних дерев і чагарників. При більш високому рівні ґрунтових вод, коли капілярна облямівка досягає коренепроживаючого шару, оцінка лісорослинних умов проводиться як за глибиною, так і за ступенем мінералізації ґрунтових вод. При близькому (менше 1-1,5 м) рівні сильно мінералізованих ґрунтових вод створення стійких насаджень можливо тільки після корінної меліорації ґрунтів, що можна здійснити, знижуючи рівень ґрунтових вод за допомогою дренажу з наступним промиванням від солей. При неможливості зниження рівня ґрунтових вод меліорація здійснюється за допомогою засипання солончакових ґрунтів шаром гравію, піску, щебеню для створення дренажного прошарку і наступного підсипання лісопридатного ґрунту на поверхню дренажного матеріалу. Існуючий з минулого століття парк Сакського курорту, а також парки Євпаторії, закладені на меліорованих у такий спосіб ґрунтах, свідчать про можливість створення придатних для багаторічних насаджень ґрунтово-рослинних умов на солончаках із близьким рівнем сильно мінералізованих ґрунтових вод.

Високий вміст карбонатів кальцію, характерний для ґрунтів, що сформувалися на сльові та делювії вапняків і мергелів, зумовлює лужну реакцію, що є причиною переходу ряду живильних елементів у важкодоступні для рослин з'єднання. Висока концентрація кальцію в ґрунтовому розчині утруднює поглинання і засвоєння багатьох живильних елементів, порушує водний обмін рослин, що призводить до захворювання рослин хлорозом. При цьому рослини втрачають декоративність, зменшується тривалість їхнього життя. Окремі види декоративних дерев і чагарників дуже чутливі до вапна і не можуть рости на карбонатних ґрунтах, інші краще ростуть на некарбонатних ґрунтах, але можуть вирощуватися на ґрунтах зі вмістом карбонату кальцію до 10 %. Багато декоративних рослин виростають у Криму на ґрунтах з вмістом CaCO_3 до 30 % і більше. Критичні параметри вмісту карбонату кальцію в ґрунті для більшості декоративних деревно-чагарникових рослин не встановлені, вони багато у чому визначаються іншими властивостями, такими, як вміст гумусу, глинистих часток і інших, а також умо-

вами зволоження. У кожному конкретному випадку припустимий для даного виду вміст вапна й асортимент декоративних рослин для конкретної території уточнюються на підставі ґрунтово-біологічного обстеження існуючих насаджень. При введенні до складу насаджень на високо карбонатних ґрунтах цінних екзотів, чутливих до сильної карбонатності, розробляють меліоративні агротехнічні заходи щодо покращення умов вирощання.

Потужність гумусового горизонту і вміст у ньому гумусу значною мірою визначають родючість ґрунтів і їх лісорослинні властивості. При великій потужності гумусування шарів і високому вмісті органічної речовини ґрунти, звичайно, володіють сприятливими водно-фізичними властивостями. Основна маса коренів декоративних дерев і чагарників, особливо в умовах зрошення, поширюється у гумусованих горизонтах. На еродованих ґрунтах негативні наслідки зменшення потужності гумусового горизонту особливо сильно позначаються на кістякових, карбонатних і засоленних ґрунтах, оскільки при менших запасах органічної речовини у коренепроживаючому шарі рослини більш чутливі до впливу несприятливих факторів. Тому при оцінці ґрунтів з низькими запасами гумусу особлива увага звертається на інші негативні властивості ґрунтів. Відомо, що багато деревних і чагарникових порід відрізняються невисокою потребою у живильних речовинах, однак для створення стійких високодекоративних насаджень із включенням цінних екзотів необхідні родючі ґрунти з потужністю гумусового горизонту більше, ніж 80 см і запасами гумусу у них не менше, ніж 250-300 т/га. Виходячи з цього розробляють відповідні меліоративні й агротехнічні заходи.

Викладені методи оцінки ґрунтів і клімату для паркових і інших зелених насаджень базуються на результатах науково-дослідних робіт відділу агроекології, на аналізі наукової літератури і досвіді комплексної ландшафтно-оцінки територій співробітниками майстерні ландшафтного проектування Нікітського ботанічного саду. Їх використовують у практиці зеленого будівництва у рекреаційних районах Криму при закладці нових і реконструкції існуючих насаджень.

УДК 581. 522.4 (477.85)

Наук. співроб. С.Г. Літвіненко¹, канд. біол. наук;
доц. Г.В. Бахур², канд. біол. наук – м. Чернівці

ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКІ ДЕРЕВНІ ІНТРОДУЦЕНТИ У ПАРКАХ МІСТА ЧЕРНІВЦІ

Найвища інтродуктивна активність в Буковині почалася в другій половині XIX століття. Найбільший парк Чернівців був заснований саме цього періоду і перші Північно-Американські інтродуктори такі як *Picea pungens* Engelm 'Glaucous' Reg., *Pinus strobus* L., *Liriodendron tulipifera* L., *Quercus rubra* L. були завезені з різних регіонів Північної Америки. Ці види включені в сім парків та два сквери Чернівців, 52 види та форми з Північної Америки інтродуковані включно з 24 родинами успішно ростуть тут; 12 видів та форм хвойних рослин входять до числа інтродуктивних. Перелік найцікавіших інтродуктивних поданий у даній статті. Висоти, діаметри дерев, зимування та різні перешкоди у приживанні, а також репродуктивність інтродуктивних розкривається у даному викладі.

¹ Ботанічний сад Чернівецького національного ун-ту ім. Ю. Федьковича (Botanical garden of National University of Chernivtsi)

² кафедра ботаніки та охорони природи, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

3. Зеленоення населених місць

Northern-american arboreal introducents in parks of Chernivtsi city

An intensive introduction activity in Bukovina began from the second part of XIX century. Most Chernivtsi parks was found in this period and first Northern-American woody introducents such as *Picea pungens* Engelm. 'Glauc' Reg., *Pinus strobus* L., *Liriodendron tulipifera* L., *Quercus rubra* L. was plant out together with introducents from other floristic regions. According to our investigations of 7 parks and 2 squares of Chernivtsi 52 species and forms of Northern-American woody introducents from 24 families grow there; 12 species and forms among them belong to coniferous plants. List of the most interesting introducents is given. Height, diameter of trunk, winter and drought hardiness, reproductive stage of these plants are indicated.

Забруднення довкілля асоціюється і з урбаногенним впливом на ріст і розвиток рослин і часто є основним лімітуючим фактором їх декоративності. У зв'язку з цим особлива увага приділяється збереженню та постійному урізноманітненню зелених куточків міст – парків, скверів, тощо.

Збагачення видового складу міських парків має важливе значення в аспекті покращення санітарно-гігієнічних та естетичних умов рекреації. У цьому відношенні перспективним є використання інтродуцентів. Їх незвичні порівняно з аборигенними рослинами декоративні властивості успішно можуть застосовуватися для надання мальовничості та неповторності куточкам наших парків.

Серед таких інтродуцентів особливу увагу привертають деревні екзоти з Північної Америки, які за тривалий період їх випробування в умовах Північної Буковини виявились достатньо стійкими та перспективними.

Перша північноамериканська рослина – *Pinus strobus* L. – була завезена на Буковину ще на початку XVIII ст. [2]. У цей період на карпатських землях парки створювали з ділянок лісу, які збереглися на околицях міст і містечок. Населені пункти швидко розросталися, і збережені ділянки лісопарків опинялися в оточенні вулиць і будинків. Такі парки розріджували, розчищали, частково реконструювали, вводили до складу насаджень декоративні кущі.

Починаючи з другої половини XVIII ст., парки оздоблюються інтродуцентами з Північної Америки, Південної Європи, Східної Азії; зокрема, із північноамериканських екзотів у цей період висаджені *Thuja occidentalis* L., *Picea pungens* Engelm. 'Glauc' Reg., *Liriodendron tulipifera* L.

Друга половина XIX ст. – період розквіту паркового будівництва в Карпатах. В архітектурі того часу панували різні стилі, простежувалась суміш традиційних – регулярного і ландшафтного – і у будівництві парків. Парки збагатилися сотнями нових видів інтродуцентів, які були завезені з австрійських, німецьких, польських та італійських розсадників. У м. Чернівці було засновано декілька парків, у яких поряд з аборигенними висаджені й інтродуковані деревні рослини. Наприклад, у другій половині XIX ст. К.Т. Томашуком був заснований Чернівецький народний парк на площі 14,5 га. Серед 60 висаджених тут екзотів, таких, як гінкго дволопатево, магнолія кобус, павловнія войлочна, оксамит амурський, скумпія, дуби, липи тощо, були *Liriodendron tulipifera* L., *Quercus rubra* L., *Picea pungens* 'Glauc' Reg.

У 80-х роках XIX ст. заснований Державний дендрологічний парк Чернівецького національного університету (колишній митрополичий); серед 85 видів

висаджених тут екзотів були *Liriodendron tulipifera* L., *Tsuga canadensis* Carr., *Quercus rubra* L. [1].

У кінці XIX ст. на карпатських землях набуло поширення в озелененні чимало північноамериканських інтродуцентів: *Juniperus virginiana* L., *Populus balsamifera* L., *P. canadensis* Desf., *Robinia pseudoacacia* L., R.p. 'Inermis' DC., R.p. 'Umbraculifera', *R. viscosa*, *Ribes aureum* Pursh. [3].

У 1967-68 рр. на площі 71,6 га був заснований парк "Жовтневий". Під зеленими насадженнями у парку зайнято 55,46 га (78,8 % загальної площі), у тому числі під деревами і кущами – 34,66 га; під галявинами та полями – 20,82 га; під квітниками – 0,32 га. У 1993 р. парк взято під охорону як пам'ятку садово-паркового мистецтва.

На сьогоднішній день асортимент північноамериканських екзотів, які використовуються у садово-парковому будівництві м. Чернівці, значно розширився. Проведене нами обстеження семи парків та двох скверів міста показало, що на 01.04.2001 р. тут нараховується 52 таксони північноамериканських деревних екзотів з 24 родин. З них 12 видів та форм (дві родини) належать до відділу Голонасінні (*Gymnospermae*), решта – до Покритонасінних (*Angiospermae*). Найбільшою кількістю таксонів представлені родини *Pinaceae* Lindl., *Cupressaceae* F.W.Neger, *Fabaceae* Lindl., *Rosaceae* Juss., *Magnoliaceae* Juss. (табл. 1).

За життєвою формою дерева представлені 37 таксонами, кущі – 14, ліани – 1.

Найпоширенішими серед виявлених у парках і скверах міста Чернівці північноамериканських деревних рослин є *Picea pungens* Engelm. 'Glauc' Reg., *Thuja occidentalis* L., *Acer negundo* L., *Gleditsia triacanthos* L., *Fraxinus lanceolata* Borkh., *Populus canadensis* Marsh., *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch., *Quercus rubra* L., *Rhus typhina* L., *Robinia pseudoacacia* L., *Symphoricarpos albus* (L.) Blake.

Найрідше (лише в одному із усіх парків та скверів міста) трапляються *Pseudotsuga taxifolia* (Poir.) Britt., різні форми *Thuja occidentalis* L., *Th. plicata* D. Don., *Amorpha caroliniana* Rydb., *Berberis canadensis* Mill., *Catalpa bignonioides* Walt., *Cornus stolonifera* Michx., *Frangula caroliniana* Torr. et Gray., *Juglans nigra* L., *Lonicera canadensis* Marsh., *Maclura aurantiaca* Nutt., *Magnolia acuminata* L., *M. tripetala* L., *Padus serotina* Agardt., *Platanus occidentalis* L., *Quercus macrocarpa* Michx., *Ribes americanum* Mill., *R. aureum* Pursh., *Tilia americana* L.

Нижче наводимо перелік по парках і скверах деяких представників північноамериканської дендрофлори.

Парк Садгірського дитячого тубсанаторію – 3 види північноамериканських інтродуцентів:

- *Gleditsia triacanthos* L. – 1 примірник (прим.) висотою (В) 20 м. Діаметр стовбура (Д) 32 см. Плодоносить (Пл). Зимо- і посухостійка (ЗП).
- *Symphoricarpos albus* (L.) Blake – декілька прим. В=1 м. Пл. ЗП.
- *Zanthoxylum americanum* Mill. – декілька прим. В=2,5-3 м. Цв. ЗП.
- **Парк Садгірської школи № 34** – 4 види:
- *Acer negundo* L. – 1 прим. В = 15 м. Д = 30 см. Пл. ЗП.
- *Berberis canadensis* Mill. – декілька прим. В = 1,2 м. Веретус (Вер.). ЗП.
- *Lonicera canadensis* Marsh. – декілька прим. В = 1,5 м. Цв. ЗП.
- *Symphoricarpos albus* (L.) Blake – декілька прим. В = 1,3 м. Пл. ЗП.

Табл. Систематичний склад північноамериканських деревних інтродуцентів у парках і скверах м. Чернівці

Родина	Рід	Кількість видів	Кількість форм
Pinaceae Lindl.	Picea Dietr.	1	1
	Pinus L.	1	-
	Tsuga Carr.	1	-
	Pseudotsuga Carr.	1	-
Cupressaceae F.W.Neger	Thuja (L.) Tourn.	2	5
Aceraceae Juss.	Acer L.	1	-
Anacardiaceae Lindl.	Rhus L.	1	-
Berberidaceae Juss.	Berberis L.	1	-
	Mahonia Nutt.	1	-
Bignoniaceae Pers.	Catalpa Scop.	1	-
Caprifoliaceae Juss.	Lonicera L.	1	-
	Symphoricarpos Damahel.	1	-
	Viburnum L.	1	-
Cornaceae Dumort.	Cornus L.	1	-
Fabaceae Lindl.	Amorpha L.	2	-
	Gleditsia L.	1	-
	Gymnocladus Lam.	1	-
	Robinia L.	1	-
Fagaceae Dumort.	Quercus L.	2	-
Hydrangeaceae Dumort.	Hydrangea L.	1	-
	Philadelphus L.	1	-
Juglandaceae A.Rich.ex Kunth	Juglans L.	2	-
Magnoliaceae Juss.	Magnolia L.	3	-
Moraceae Lindl.	Maclura Nutt.	1	-
Oleaceae Hoffmg. et Link	Fraxinus L.	1	-
Platanaceae Lindl.	Platanus L.	1	-
Rhamnaceae Lindl.	Frangula L.	1	-
Rosaceae Juss.	Aronia Pers.	1	-
	Crataegus L.	1	-
	Padus Mill.	1	-
Rutaceae Juss.	Zanthoxylum L.	1	-
Salicaceae Lindl.	Populus L.	3	-
Saxifragaceae Juss.	Ribes L.	2	-
Tiliaceae Juss.	Tilia L.	1	-
Ulmaceae Mirb.	Celtis L.	1	-
Vitaceae Juss.	Parthenocissus Planch.	1	-

Парк ім. Шіллера – 3 види:

Acer negundo L. – декілька прим. В = 15-18 м. Д = 27-32 см. Пл. ЗП.

Crataegus rotundifolia Moench. – 1 прим. В = 3,3 м. Д = 8 см. Пл. ЗП.

Robinia pseudoacacia L. – багато. В = 14-18 м. Д = 16-44 см. Пл. ЗП.

Парк ім. Ю.Федьковича – 4 види:

Celtis occidentalis L. – 1 прим. В = 4 м. Д = 25 см. Пл. ЗП.

Gleditsia triacanthos L. – 3 прим. В = 4-19 м. Д = 12-29 см. Пл. ЗП.

Tilia americana L. – 1 прим. В = 7 м. Д = 70 см. Пл. ЗП.

Parthenocissus quinquefolia (L.) Planch. – Бер. Кінці річних пагонів підмерзають.

Парк "Жовтневий" – 11 видів, 1 форма:

Picea pungens Engelm. – поодинокі посадки у південно-західній частині парку). В = 16 м. Д = 23 см. ЗП.

Р. р. 'Glaucous' Reg. – 1 прим. У північно-західній частині парку. В = 9 м. Д = 25 см. Пл. ЗП.

Thuja occidentalis L. – групові посадки у північно-західній частині парку. В = 5-7 м.

Acer negundo L. – 1 прим. В = 16 м. Д = 32 см. Пл. ЗП.

Gleditsia triacanthos L. – групові посадки у південно-східній частині парку. В = 6-11 м. Д = 24-30 см. Пл. ЗП.

Fraxinus lanceolata Borkh. – групові посадки. В = 6-8 м. Д = 27-31 см. Пл. ЗП. Є самосів та підріст.

Padus serotina Agardt. – групові посадки у північно-західній частині парку. В = 9 м. Д = 18 см. Пл. ЗП.

Parthenocissus quinquefolia (L.) Planch. – самосів. Бер. Кінці річних пагонів обмерзають.

Populus canadensis Moench. – групові посадки у південно-східній частині парку. В = 28 м. Д = 47 см. Пл. ЗП.

Platanus occidentalis L. – 1 прим. В = 6 м. Д = 41 см. Пл. ЗП.

Quercus rubra L. – групові посадки у південно-східній частині парку. Дерева В = 9-13 м. Д = 32-41 см. Пл. ЗП. Є самосів і 1-7-річний підріст.

Robinia pseudoacacia L. – поодинокі екземпляри. В = 20-25 м. Д = 24 см. Пл. ЗП.

Центральний парк культури та відпочинку ім. Т.Г.Шевченка – 34 таксо-ни, серед яких:

Thuja occidentalis L. – 7 шт. В = 10 м. Д = 23-33 см. Пл. ЗП.

Tsuga canadensis (L.) Carr. – 1 прим. В = 14 м. Пл. ЗП.

Picea pungens Engelm. 'Glaucous' Reg. – декілька прим. В = 1,2-7 м. Д = 3-20 см. Бер. ЗП.

Acer negundo L. – декілька прим. В = 15-18 м. Д = 25-29 см. Пл. ЗП.

Amorpha fruticosa L. – декілька прим. В = 1,4-1,8 м. Пл. Обмерзають річні пагони на 50-100 %.

A. caroliniana Rydb. – декілька прим. В = 1,8-2 м. Пл. Обмерзають річні пагони на 50-100 %.

Catalpa bignonioides Walt. – 1 прим. В = 2,5 м. Бер. Кінці річних пагонів обмерзають на 15-30 %.

Celtis occidentalis L. – декілька. В = 1,5-5 м. Д = 2,5-6 см. Бер. Цв. ЗП.

Cornus stolonifera Michx. – декілька прим. В = 1-1,5 м. Бер.

Crataegus rotundifolia Moench. – 1 прим. В = 4,5 м. Д = 4 см. Пл. ЗП.

Frangula caroliniana Torr. et Gray. – 2 прим. В = 2,2-2,4 м. Д = 2-3 см. Бер. ЗП.

Gymnocladus dioica C. Koch. (коренева поросль) – 12 прим. В = 5-8 м. Д = 5-7 см. Бер. ЗП.

Juglans cinerea L. – 2 прим. В = 1,2-2,5 м. Д = 2-4 см. Бер. ЗП.

Liriodendron tulipifera L. – 1 прим. В = 18 м. Д = 60 см. Пл. ЗП.

Mahonia aquifolium Nutt. – декілька прим. Бер. ЗП.

Parthenocissus quinquefolia Planch. – Пл. Кінці річних пагонів обмерзають.

Philadelphus inodorus L. – декілька. В = 1,8-2,2 м. Пл. ЗП.

Quercus macrocarpa Michx. – 1 прим. В = 16 м. Д = 60 см. Цв. ЗП.

Q. rubra L. – 5 прим. В = 6-17 м. Д = 6,5-61 см. Пл. ЗП.

Rhus typhina L. – 2 прим. В = 2,8-3 м. Д = 7 см. Пл. ЗП. Розмножується кореневою порослю.

Ribes americanum Mill. – 1 прим. В = 1 м. Цв. ЗП.

Ribes aureum Pursh. – В = 1,5 м. Цв. ЗП.

Robinia pseudoacacia L. 'Inermis' DC. – декілька прим. В = 12-15 м. Д = 35-40 см.

Пл. ЗП.

Symphoricarpos albus Blake. – декілька прим. В = 1-1,5 м. Пл. ЗП.

Zanthoxylum americanum Mill. – декілька прим. В = 1,6-2 м. Бер. ЗП.

Державний дендрологічний парк Чернівецького національного університету – 19 видів та форм:

Picea pungens Engelm. 'Glauca' Reg. – 1 прим. В = 14 м. Пл. ЗП.

Pinus strobus L. – 2 прим. В = 12-19 м. Пл. ЗП.

Pseudotsuga taxifolia (Poir.) Britt. – 1 прим. В = 6 м. Пл. ЗП.

Thuja occidentalis L. – 3 прим. В = 4,5-7 м. Пл. ЗП.

Th. plicata D. Don. – 1 прим. В = 2,2 м. Бер. ЗП.

Th. p. 'Aurea' – 3 прим. В = 2,2-3 м. Бер.

Tsuga canadensis (L.) Carr. – 1 прим. В = 13 м. Пл. ЗП.

Aronia melanocarpa (Michx.) Elliot – 1 прим. В = 3,5 м. Бер. (зростає у затінку).

ЗП.

Juglans nigra L. – 3 прим. В = 6-12 м. Пл. ЗП.

Liriodendron tulipifera L. – 1 прим. В = 17 м. Пл. ЗП.

Mahonia aquifolium (Pursh.) Nutt. – декілька прим. В = 0,3-0,5 м. Бер. (зростає у затінку). ЗП.

Magnolia acuminata L. – 1 прим. В = 2 м. Бер. ЗП.

M. tripetala L. – 1 прим. В = 2 м. Бер. ЗП.

Parthenocissus quinquefolia Planch. – Пл. Кінці річних пагонів обмерзають.

Philadelphus inodorus L. – 4 прим. В = 2-3 м. Пл. ЗП.

Quercus rubra L. – 1 прим. В = 20 м. Пл. ЗП.

Robinia pseudoacacia L. – багато. В = 10-17 м. Пл. ЗП.

Symphoricarpos albus Blake – групові насадження по всьому парку. В = 1,3-2 м.

Пл. ЗП.

У скверах міста зростають:

Gymnocladus dioica C. Koch. (сквер коло Соборної площі) – 1 прим. В = 13 м. Д = 68 см. Пл. ЗП.

Maclura aurantiaca Nutt. (сквер гімназії № 5) – 1 прим. В = 3 м. Д = 14 см. Цв. ЗП.

Quercus rubra L. (сквер гімназії № 5) – 1 прим. В = 25 м. Пл. ЗП.

Більшість із досліджуваних північноамериканських інтродуцентів (48,1 %) плодоносять; цвітуть, але не плодоносять – 6 видів; решта – вегетують. Серед останніх – більшість видів ще не досягли репродуктивного віку (такі, як *Berberis canadensis* Mill., *Catalpa bignonioides* Walt., *Frangula caroliniana* Torr. et Gray., *Thuja plicata* 'Aurea', *Magnolia acuminata* L., *M. tripetala* L.), висаджені у парках порівняно недавно; іншою причиною відсутності цвітіння у рослин останньої зазначеної вище групи є несприятливі екологічні умови їх зростання в умовах парків (зростають у затінку).

Значний асортимент видів і форм північноамериканських деревних інтродуцентів, їх високі показники зимо- і посухостійкості та наявність у більшості з них цвітіння і плодоношення є свідченням високого адаптаційного рівня цих рослин та їх повної акліматизації в умовах Північної Буковини. Деякі з виявлених у парках північноамериканських деревних екзотів можуть бути рекомендовані як маточники цінних деревних порід, які ще недостатньо використовуються у практиці озеленення до цього часу.

Література

1. Липа О.Л. Сади і парки України. – К.: Наук. думка, 1961. – 51 с.
2. Kerner I.S. Darstellung vorzüglicher ausländischen Bäume und Gesträuche, welche in Deutschland im Freien ausdauern. – Tübingen, 1796. – 212 s.
3. Knapp J.A. Die bisher bekannten pflanzen Galiziens und Dep Bukovina. – Wien, 1872. – 520 p.

УДК 582.973:712.25/477/

Аспир. О.О. Демченко¹ – м. Київ

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВИДІВ РОДУ *VIBURNUM* L. У ЗЕЛЕНОМУ БУДІВНИЦТВІ В ПОЛІССІ ТА ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

На основі результатів досліджень насаджень колекцій та парків у Києві, Білій Церкві, Умані, Вінниці, Черкасах, Луцьку та Житомирі здобуто докази розмаїття видів та форм представників роду *Viburnum* L. та їх сучасний стан. Виявлено 11 видів та 4 форми каліни. Подано характеристику їх росту та хід сезонного ритму в умовах міста Києва, що відкриває можливість оновлення асортименту *Viburnum* L. для насаджень, окрім інтродукції нових декоративних видів та форм.

Doctorate O.O. Demchenko – Kyiv

Prospects of dissemination of *Viburnum* L. species for greening in Ukrainian Polissya and forest steppe

On the basis of research results of collection and park planting in Kiev, Bila Tserkva, Uman', Vinnitsa, Cherkasy, Lutsk, Gytomir the witnesses on species and form diversity of species of a genus *Viburnum* L. and on their contemporary state are given. 11 species and 4 forms of *Viburnum* are revealed. Under the condition of Kiev city the characteristic of their growth and development seasonal rhythm is given. There is an opportunity of *Viburnum* assortment updating for the purposes of gardening by the way of introduction of new ornamental species and forms.

Деревні насадження у міському середовищі зростають в особливих умовах, нерідко малосприятливих для їх розвитку. Такі умови значно відрізняються від природних, де у процесі еволюції склалися ті чи інші екологічні особливості рослин. Тому деякі види малоперспективні для використання у міських насадженнях.

Кущі – досить перспективні рослини для використання в озелененні, але застосовуються недостатньо. Вони представляють інтерес своїм цвітінням, плодоношенням, листками та текстурою крони [1, 4]. Види роду *Viburnum* L. займають вагоме місце серед чагарникових рослин, що найширше використовуються людиною. Своїми декоративними властивостями, високою стійкістю в умовах урбанізованого середовища, спроможністю переносити стрижку, можливістю широкого композиційного використання у садах і парках та іншими господарсько-цінними якостями вони не тільки не поступаються багатьом застосовуваним у зеленому будівництві аборигенним та інтродукованим рослинам, але й іноді перевершують їх. Більшість видів калін доволі довговічні й стійкі у специфічних умовах урбанізованого середовища, можуть досягати віку 50-60 років.

Немає одностайної думки щодо кількості видів роду *Viburnum* L.: за В.Н. Гладковою (1981) – 200, за А.Л. Тахтаджяном (1987) та В.А. Нечитайло (1997) – 225, за А. Редером – 120. [6]

¹ Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
3. Озеленення населених місць